

VB

ORDE VAN
VLAAMSE
BALIES

/OV

Ambitienota

Memorandum OVB

vrijdag 12 juli 2024

Raad van Bestuur

OVVB

Ambitienota - memorandum OVB

vrijdag 12 juli 2024

Inleiding

De Orde van Vlaamse Balies (OVB – advocaat.be) heeft als beroepsorganisatie van alle Vlaamse advocaten (meer dan 11.000 advocaten) de wettelijke taak (artikel 495 Ger.W.) om alle initiatieven en maatregelen te nemen die nuttig zijn voor de behartiging van de belangen van de advocaat en van de rechtzoekende. De Orde van advocaten te Antwerpen, Oudenaarde, West-Vlaanderen, Gent, Limburg, Leuven en Dendermonde vormen samen met de Nederlandse Orde van Advocaten bij de balie te Brussel, de OVB (artikel 488 Ger.W.).

De OVB legt een ambitienota neer om de regeringspartijen bij de opmaak van een regeerakkoord te informeren, te ondersteunen en te inspireren.

De OVB legt de regering volgende bespreekpunten voor:

- / De OVB als gesprekspartner en raadgever van de uitvoerende, wetgevende en rechterlijke macht (1/)
- / Eenheid van rechtsbescherming (2/)
- / Juridische bijstand (3/)
- / Rechtsbijstandverzekering (4/)
- / Strafvuitvoering (5/)
- / Digitalisering (6/)
- / Lopende procedures waarbij de OVB partij in het geding is (7/)
- / Bijzondere aandachtspunten (8/)

Naast de concrete voorstellen die de OVB hieronder formuleert, is de OVB van mening dat het beleid inzake justitie erop moet gericht zijn dat ons land onder geen enkele omstandigheid nog een veroordeling kan oplopen van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens in Straatsburg.

1 De OVB als gesprekspartner en raadgever ...

1.1 ... van de uitvoerende en wetgevende macht

De OVB streeft naar *kwaliteitsvolle* regelgeving en wil haar bijdrage blijven leveren aan de totstandkoming van goede wetgeving. De OVB acht het haar rol om als belangenbehartiger van de advocatuur en de rechtzoekende **advies** te verstrekken over (voor)ontwerpen en voorstellen van wetgeving die beide groepen aanbelangen.

In die rol verstrekt de OVB advies op vraag van een regeringslid, parlementslid of wetgevende commissie, maar evenzeer op eigen initiatief. De OVB werkt ook graag mee aan projecten die gericht zijn op **wetsevaluatie** gelet op haar ervaring met de toepassing van wetgeving in de praktijk.

De OVB streeft er in het algemeen naar om vlotte en goede contacten te blijven onderhouden met de politieke verantwoordelijken op alle niveaus binnen de uitvoerende en wetgevende macht.

1.2 ... van de rechterlijke macht

De OVB is pleitbezorger van een **structureel overleg** met het College van de hoven en rechtbanken (artikel 182 Ger.W.) en het College van het openbaar ministerie (artikel 184 Ger.W.) met als doel bij te dragen aan een goede rechtsbedeling.

De OVB bepleit aanpassingen aan de artikelen 182 en 184 Ger.W. zoals voorgesteld in het wetsontwerp *houdende modernisering van het beroep van advocaat* (55-3880). Zo zou er ten minste jaarlijks of op gemeenschappelijk verzoek van de voorzitters van de OVB en OBFG een gezamenlijk overleg moeten plaatsvinden tussen beide Colleges en de voorzitters van de OVB en OBFG.

2 Eenheid van rechtsbescherming

De OVB pleit voor een eenvoudigere, transparantere en vanuit organisatorisch oogpunt flexibelere en efficiëntere werking van de hoven en rechtbanken, door de vorming van een eenheidsrechtbank en een eenheidshof.

2.1 Eenheidsrechtbank en eenheidshof

Een betrouwbare en dienstvaardige justitie veronderstelt een efficiënt werkend justitieel apparaat. Voor de OVB is de eenheidsrechtbank een noodzakelijke voorwaarde voor de verdere professionele uitbouw van de rechtsprekende opdracht en een stap naar de afbouw van de gerechtelijke achterstand.

Deze eenheidsrechtbank doet geen afbreuk aan de noodzaak tot specialisatie, gezien binnen de eenheidsrechtbank afzonderlijke kamers per materie zullen ingericht worden.

De opsplitsing van rechtscolleges in afzonderlijke, rechtsprekende organen draagt evenwel niet bij aan efficiëntie. Het is niet omdat in bepaalde gerechten (zoals de arbeidsgerechten) het contact met de burger vlot verloopt, dat deze vaststelling een argument zou zijn tegen de inrichting van een eenheidsrechtbank. Dat argument stelt enkel een tekortkoming vast in de rechtscolleges waar het contact met de burger minder vlot verloopt.

Voor de OVB is de **eenheidsrechtbank** door fusie van de rechtbank van eerste aanleg, de arbeidsrechtbank en de ondernemingsrechtbank een noodzakelijke voorwaarde om de rechterlijke macht de efficiëntie te geven die zij broodnodig heeft en ook verdient. Ook op kantonnaal niveau moet een eenheid worden gecreëerd tussen de diverse vrede- en politiegerechten, met een veel grotere mobiliteit van de beschikbare magistraten.

Het verder afzonderlijk blijven aanhouden van die verschillende rechtbanken, bemoeilijkt een rationalisatie tussen de respectievelijke rechtbanken, en bestendigt verschillen in werklust en middelen in plaats van hierop een antwoord te bieden. De inzet van rechters in arbeids- en ondernemingszaken kan dan in bepaalde kamers van de eenheidsrechtbank bestendigd worden, mits het gaat om gespecialiseerde materies die nu onder de exclusieve bevoegdheid van de arbeidsrechtbank respectievelijk de ondernemingsrechtbank vallen.

De OVB is van oordeel dat die geïntegreerde visie zich niet mag beperken tot de rechtbank van eerste aanleg en pleit ook voor een **eenheidshof**. De OVB pleit voor een samenvoeging van de hoven van beroep op twee niveaus. Allereerst zouden, naar het model van wat de OVB voorstelt voor de rechtbanken van de eerste aanleg, de hoven van beroep fuseren met de arbeidshoven. Daarnaast is de OVB voorstander van een fusie van alle Vlaamse hoven van beroep tot één hof van beroep,

bestaande uit de huidige hoven van Gent en Antwerpen, en een gesplitst hof van beroep in Brussel. De geografische spreiding met kamers van het eengemaakte hof van beroep in Gent, Antwerpen en Brussel blijft behouden. Een samengaan van de hoven van beroep tot een eenheidshof laat toe de gerechtelijke achterstand optimaal aan te pakken, in het bijzonder bij het Brusselse hof van beroep, door een optimale inzet van middelen en mensen.

Er is nauwelijks een gegronde reden te vinden waarom b.v. een raadsheer van het hof van beroep van Antwerpen geen zaken zou kunnen behandelen die aan het hof van beroep van Brussel zijn toegewezen.

De structurele inrichting van een eenheid van rechtsbescherming biedt ook meer mogelijkheden om, afhankelijk van de aard en complexiteit van een zaak, in bepaalde gevallen zaken toe te wijzen voor behandeling door een kamer van drie rechters of raadsheren. De OVB is van oordeel dat de unus-rechtspraak te veralgemeend is geraakt. Bij nieuwe principezaken, waarbij het recht als het ware nog niet is uitgekristalliseerd en waarmee vaak grote belangen zijn gemoeid, is de behandeling van de zaak door een alleenzettelende rechter vaak problematisch, des te meer in combinatie met de automatische uitvoerbaarheid van vonnissen in eerste aanleg.

De OVB dringt aan om na te denken over de terugkeer naar het principe van de opschortende werking. Het niet hebben van opschortende werking leidt in sommige gevallen tot situaties waarbij hoger beroep geen zin meer heeft ook al zijn er daar valabele grieven voor. Dergelijk impliciet verlies van aanleg leidt dan soms tot schrijnende gevallen. De OVB pleit ervoor om een terugkeer naar het principe van de **opschortende werking van het hoger beroep** te overwegen, in het bijzonder in geval van principezaken waarvoor er amper precedentes in de rechtspraak bestaan. De verdeling van de zaken kan een bevoegdheid worden van de voorzitter van de eengemaakte rechtbanken.

2.2 Aanvullende voorwaarden voor een eenheid van rechtsbescherming

Om de rechtspraak te versterken, zijn voor de OVB ook **aanvullende moderniseringsmaatregelen** noodzakelijk:

- / Een eenheid van rechtsbescherming biedt ook nieuwe kansen om te werken aan een **geprofessionaliseerd management van de eenheidsrechtbank**, bij voorkeur onder leiding van een niet-magistraat en voor het realiseren van schaalvoordelen. Die inzet laat magistraten en rechtbankmanagement toe om zich te concentreren op hun kerntaken. In het bijzonder is het aangewezen om op het vlak van IT een beroep te kunnen doen op externe, bekwame en in de materie van IT opgeleide personen.
- / Een eenheidsrechtbank en eenheidshof maken een betere **uniforme perscommunicatie** naar de burger mogelijk.
- / Magistraten worden door de eenheidsrechtbank losgekoppeld van de lokale inbedding van de rechtbank, waardoor de noodzakelijke, **verhoogde mobiliteit** mogelijk wordt.
- / De OVB blijft **tegenstander van het systematisch inzetten van advocaten als plaatsvervangende rechters**. De advocatuur kan enkel haar medewerking verlenen aan een systeem van benoemde plaatsvervangende rechters waarop occasioneel een beroep kan worden gedaan, om een rechtscollege voor korte tijd uit de nood te helpen.

3 Juridische bijstand

3.1 Homogeen bevoegdheidspakket juridische eerstelijnsbijstand en juridische tweedelijnsbijstand voor de Gemeenschappen

Overeenkomstig artikel 128, §1 van de Grondwet zijn de parlementen en regeringen van de Vlaamse en Franse Gemeenschap bevoegd voor persoonsgebonden aangelegenheden. Artikel 5, §1, II, 8° van de Bijzondere Wet tot hervorming der instellingen van 8 augustus 1980 definieert de juridische eerstelijnsbijstand als een persoonsgebonden aangelegenheid (bijstand aan personen). De juridische tweedelijnsbijstand is tot op vandaag een federale aangelegenheid.

De organisatie van de juridische tweedelijnsbijstand onderscheidt zich van de juridische eerstelijnsbijstand.

De juridische tweedelijnsbijstand is de juridische bijstand die door advocaten wordt verleend aan een natuurlijk persoon in de vorm van een omstandig juridisch advies, al dan niet in het kader van een procedure of bijstand bij of vertegenwoordiging in een geding. De juridische tweedelijnsbijstand is geheel of gedeeltelijk kosteloos voor wie over ontoereikende bestaansmiddelen beschikt en wordt niet toegekend als en in de mate dat een de begunstigde een beroep kan doen op de tussenkomst van een derde betaler.

De juridische eerstelijnsbijstand is de juridische bijstand die advocaten verlenen in de vorm van praktische inlichtingen, juridische informatie, een eerste juridisch advies of de verwijzing naar een relevante, gespecialiseerde of meer aangewezen instantie of organisatie – of naar de tweedelijnsbijstand. Advocaten houden op vaste momenten zitting op verschillende locaties, zoals in een gerechtsgebouw, een justitiehuis, OCMW of sociaal huis om er eenvoudige juridische vragen te beantwoorden. Het adviesgesprek met de advocaat is gratis voor de persoon die erop beroep doet. De organisatie van zitdagen voor juridische eerstelijnsbijstand, het overleg en de coördinatie tussen de instanties en organisaties die betrokken zijn bij de juridische eerstelijnsbijstand en de verspreiding van informatie over de juridische bijstand zijn taken die worden opgenomen door de commissies voor juridische bijstand.

Vanuit een zorg voor hogere efficiëntie, verzekerde financiering en heldere organisatie van de juridische bijstand ten behoeve van de rechtzoekende is de OVB voorstander van een overheveling van de bevoegdheid voor de juridische tweedelijnsbijstand van het federale niveau naar het niveau van de Gemeenschappen. De **toewijzing van de juridische bijstand als één homogeen bevoegdheidspakket aan de Gemeenschappen** draagt bij aan een vlottere doorverwijzing van de eerstelijnsbijstand naar de tweedelijnsbijstand en laat ook toe om ook het welzijnsaspect, dat nu al gemeenschapsmaterie is, te integreren in de juridische tweedelijnsbijstand.

3.2 Multidisciplinaire juridische tweedelijnsbijstand

De OVB stelt vast dat de nood aan **een multidisciplinaire** juridische tweedelijnsbijstand toeneemt. Verschillende projecten rond geïntegreerd breed onthaal, welzijnsonthaal en gespecialiseerde juridische bijstand aan slachtoffers van seksueel of familiaal geweld werden opgezet. De aanvulling van de dienstverlening binnen de juridische bijstand met een aanbod van of begeleiding naar maatschappelijke, psychologische of andersoortige dienstverlening moet verder onderzocht en uitgerold worden, met behoud van de kernwaarden van de advocatuur, zoals de onafhankelijkheid en het

beroepsgeheim. Die kernwaarden zijn er in de eerste plaats voor de rechtzoekende, niet in het minst voor de meest kwetsbare personen in de samenleving.

De ondersteuning van multidisciplinaire projecten betekent allerminst dat de OVB voorstander is van een geïntegreerde samenwerking met andere hulpverleners, die niet de kernwaarden van het beroep van advocaat kunnen bewaken. Zo is de OVB zeker geen voorstander van het wetsvoorstel van 14 februari 2023 (55-3329) tot oprichting van holistische advocatenkantoren (HAK's), gezien het bijzonder beroepsgeheim dat kleeft aan de relatie advocaat-cliënt, niet met andere dienstverleners kan worden gedeeld. Net om die reden heeft het Grondwettelijk Hof art. 458*bis* Sw. vernietigd, voor zo ver dit artikel van toepassing werd verklaard op advocaten (GwH 26 september 2013 en GwH 5 december 2013). Eveneens om die reden heeft de wetgever in juli 2017 uitsluitend voor de advocaten art. 458*quater* Sw. ingevoegd. Ten behoeve van de rechtzoekende mag aan dit door het Grondwettelijk Hof streng bewaakt beroepsgeheim, geen afbreuk worden gedaan. Dat zou nochtans wel het geval zijn wanneer de advocaat in een HAK zijn beroepsgeheim zou gaan delen met niet-advocaten.

Overigens zouden deze HAK's ook afbreuk doen aan het onafhankelijk karakter van de advocaat, gezien de leden van een dergelijke HAK noodzakelijk het statuut van loontrekkende zouden moeten aannemen, nog daargelaten het dreigend belangenconflict wanneer in een dossier moet worden opgetreden tegen de subsidiërende overheid (zoals in strafzaken, vreemdelingenzaken, administratieve en andere zaken).

3.3 Juridische eerstelijnsbijstand – uniforme toegangspoort

De OVB werkt aan de ontwikkeling van een applicatie die de organisatie van de eerstelijnsbijstand door de Commissies voor Juridische Bijstand (CJB's) ondersteunt en meteen de toegang tot juridische bijstand voor de rechtzoekende uitbreidt en vereenvoudigt. Ze maakt het voor de rechtzoekende mogelijk om via een uniforme toegangspoort, die zowel via de computer als via de telefoon bereikbaar is, algemeen dan wel gespecialiseerd advies te krijgen, zij het fysiek dan wel telefonisch.

De module vindt daarmee aansluiting bij en versterkt de doelstellingen en modaliteiten zoals bepaald in de artikelen 26 en 29 t/m 32 van het Decreet van 29 april 2019 en in de artikelen 19, 22 en 23 van het Besluit van de Vlaamse Regering van 29 oktober 2021.

Er bestaat vandaag al een CJB-applicatie die de dagelijkse organisatie van de eerstelijnspermanenties grotendeels automatiseert, maar de gebruikte technologie is intussen achterhaald en verouderd. Het project voorziet daarom in een modernisering van deze organisatietool om gebruikt te worden door alle CJB's, maar moet tegelijkertijd veel ruimer opgevat worden.

De innovatieve component van het project ligt bij de toegang die de module zal creëren voor de rechtzoekende om makkelijker aan de bijstand te geraken die noodzakelijk is. De telefonische permanentie zal via de module niet langer versnipperd maar uniform worden aangeboden. De applicatie leent zich tot verstrekking van zowel algemeen als gespecialiseerd advies. Daarnaast biedt de uniforme module ook een opportuniteit aan diverse partners zoals bv. het Federaal Instituut voor de Rechten van de Mens (FIRM), Vluchtelingenwerk Vlaanderen, de Zorgcentra na Seksueel Geweld enz., om de burger efficiënt in contact te brengen met de (juiste) advocaat.

De OVB is overtuigd van de meerwaarde van deze toevoeging aan de module. Het komt tegemoet aan:

- het behoud van het kosteloze karakter van het eerste advies;
- het behoud van de verplichte basisopleiding eerstelijnsbijstand;
- de vraag van de Vlaamse overheid om in te zetten op kwetsbare groepen (zoals slachtoffers van geweldsdelicten, mensen met zware schulden, vreemdelingen, minderjarigen), zoals ook bij decreet en besluit bepaald.

- vragen rond de uniformiteit, zichtbaarheid en toegankelijkheid van de juridische bijstand en de vlotte doorstroming van rechtzoekenden.
- de mogelijkheid tot het sluiten van samenwerkingsverbanden met andere actoren die eveneens juridisch bijstand verlenen (artikel 28, §1, 3° Decreet 26 april 2019).
- het vermijden van 'uitval' bij de zoektocht van kwetsbare personen naar de gepaste juridische bijstand.

3.4 Kosteloze rechtsbijstand

Een positieve beslissing van een bureau voor juridische bijstand (BJB) geldt vandaag als 'vermoeden van kosteloze rechtsbijstand' (cf. artikel 667, 2° lid Ger.W.: *de beslissing van het bureau voor juridische bijstand waarbij gedeeltelijk of volledig kosteloze juridische tweedelijnsbijstand wordt verleend, vormt het bewijs voor ontoereikende bestaansmiddelen*).

De OVB pleit ervoor om de beslissing over toegang tot de kosteloze rechtsbijstand over te laten aan de bureaus voor juridische bijstand en niet langer aan de bureaus voor rechtsbijstand of de bevoegde rechter. Die overheveling draagt bij aan de vermindering van de werklust bij hoven en rechtbanken én bij advocaten die geen afzonderlijk verzoek rechtsbijstand meer moeten indienen.

3.5 Toegang bureaus juridische bijstand tot informatie van verschillende overheden

Overeenkomstig artikel 508/13 Ger. W. zijn de bureaus voor juridische bijstand (BJB's) gemachtigd om bewijsstukken op te vragen die hen toelaten een beslissing te nemen over het al dan niet in aanmerking komen voor gehele, dan wel gedeeltelijke, kosteloze bijstand. Vandaag kunnen de BJB's zich enkel rechtstreeks wenden tot de gegevens die ter beschikking zijn in het rijksregister van natuurlijke personen en gegevens die zich bevinden in de Kruispuntbank van de sociale zekerheid.

Het verzamelen van de nodige bewijsstukken verloopt vandaag moeizaam omdat de rechtzoekende niet altijd zelf over de nodige bewijsstukken beschikt en deze vaak niet tijdig kan voorleggen met vertraging in de aanstelling van een advocaat als gevolg.

De OVB pleit er dan ook voor dat de BJB's **een verruimde toegang** zouden krijgen om de bewijsstukken zelf op te vragen, in het bijzonder stukken die betrekking hebben op de financiële status van de rechtzoekende (FOD Financiën).

4 Rechtsbijstandverzekering

De OVB is voorstander van een verdere **uitbreiding van de fiscaal voordelige rechtsbijstandverzekering** (wet van 22 april 2019 tot het toegankelijker maken van de rechtsbijstandverzekering).

De OVB ijvert daarnaast voor een **indexering van de bedragen** die nu zijn vermeld in de bijlage bij het KB van 28 juni 2019 tot uitvoering van de artikelen 8, §2 en 11 van de wet van 22 april 2019 tot het toegankelijker maken van de rechtsbijstandverzekering.

5 Strafitvoering

5.1 Overbevolking gevangenen en detentieomstandigheden

Recente cijfers tonen aan dat het Belgische gevangeniswezen sedert de jaren '80 kampt met een chronisch en structureel probleem van overbevolking. De afgelopen 30 jaar nam de gevangenisbevolking quasi onafgebroken toe van 7.489 gedetineerden in 1993 naar 11.874 op 15 december 2023.¹ Eind 2023 bedroeg de overbevolkingsgraad 13%, met 178 grondslapers.

Het aandeel van **geïnterneerden** binnen de Belgische gevangenisbevolking bedroeg op 1 november 2023 8%². Cijfers tonen aan dat op 15 december 2023 er 4.979 'buitenlandse' gedetineerden (**gedetineerden zonder de Belgische nationaliteit**) aanwezig waren. Het aandeel 'buitenlandse' gedetineerden bedraagt 41,72% van de totale gevangenisbevolking. Van het totaal aantal gedetineerden zonder de Belgische nationaliteit hebben 3.429 personen eveneens **geen recht op verblijf in België**. Ten aanzien van de gehele gevangenisbevolking heeft 28,73% van de gedetineerden geen recht op verblijf³. Op 1 november 2023 vertegenwoordigde de groep van **beklaagden** 34% van de totale gevangenispopulatie⁴.

- / De OVB uit haar bezorgdheid over de houding van de Belgische Staat tegenover de rechterlijke uitspraken die de overheid in gebreke blijft ten uitvoer te leggen. De Belgische Staat komt vandaag zijn verbintenissen op internationaal niveau niet na. De OVB wijst op de verschillende veroordelingen van de Belgische Staat door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens wegens detentieomstandigheden die in strijd zijn met het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (arresten in de groep Vasilescu; arresten in de groep Clasens en arresten in de groep L.B. et W.D.). De OVB verwijst naar het gevolg dat de Belgische overheid aan die rechtspraak dient te verlenen als gevolg van de resoluties van 2023 van het Comité van Ministers waarin België wordt aangemaand om dringende maatregelen te nemen om de structurele problemen aan te pakken die steeds nijpender worden door de toenemende gevangenispopulatie en de stijging van het aantal geïnterneerden binnen de gevangenispopulatie.
- / Ook op nationaal niveau blijft de Belgische Staat in gebreke om de rechterlijke uitspraken uit te voeren. De OVB verwijst naar de procedures die zijn opgestart door de OBFG wegens de overbevolking in de gevangenen van Lantin, Sint-Gillis, Bergen en Luik.
- / De OVB verwijst in het bijzonder naar de detentieomstandigheden van beklaagden, die nochtans genieten van het vermoeden van onschuld. De OVB dringt erop aan om meer een beroep te doen op het stelsel van de borgsom waardoor een in hechtenis genomen persoon voorlopig in vrijheid wordt gesteld mits betaling van een borgsom in geld.
- / Geïnterneerden hebben een subjectief recht op zorg sedert de wet van 5 mei 2014 *betreffende de internering van personen*. De OVB vraagt de regering om voor geïnterneerde personen een aangepaste opvang te organiseren door justitie en zorg samen, zodat uitvoering kan worden gegeven aan het recht op zorg dat in artikel 2 van de wet van 2014 is bepaald.
- / De OVB is voorstander van de verdere inrichting van detentiehuisen voor gedetineerden die zich kort bij het strafeinde bevinden en geen bijzonder veiligheidsrisico opleveren.

¹ CTRG, *Overbevolking in de gevangenen – Hebben wij de sleutels nog in handen?*, colloquium 24 november 2023, p. 23.

² *Ibidem*, p. 14.

³ *Ibidem*, p. 16.

⁴ *Ibidem*, p. 13.

5.2 Zittingen in de gevangenissen en videoconferentie

De OVB vindt dat zittingen niet thuishoren in een gevangenis, ook niet wanneer deze zouden doorgaan in een lokaal dat meteen aanpalend is aan een strafinrichting. Een verdachte of beklagde moet steeds in persoon kunnen verschijnen in het gerechtsgebouw. Een systematische organisatie van fysieke zittingen in de gevangenis staat voor de OVB op gespannen voet met artikel 6 EVRM. Justitie kan geen praktische en budgettaire motieven invoeren om zich aan haar kerntaak te onttrekken en zittingen in de gevangenis te organiseren.

Vanuit praktisch oogpunt is de organisatie van zittingen van de raadkamer in gevangenissen voor de advocatuur onwerkbaar. Advocaten moeten vaak op één voormiddag zich bij verschillende rechtbanken aanmelden, wat niet mogelijk is als de raadkamer in de gevangenis zetelt. De organisatie van zittingen in een gevangeniscomplex vergt ook de naleving van (tijdrovende) beveiligingsmaatregelen.

Vanuit het oogpunt van de rechtstaat geldt het principe dat gedetineerden moeten worden voorgeleid en beoordeeld door een onafhankelijke rechter die deel uitmaakt van een rechtscollege en niet van een gevangenis. Bij de regeling van de rechtspleging moeten ook niet aangehouden en zelfs burgerlijke partijen naar de gevangenis komen om de zitting bij te wonen, wat onaanvaardbaar is.

Eveneens om grondrechtelijke redenen is de OVB tegenstander van het frequente gebruik van de videoconferentie in gerechtszaken, in het bijzonder in straf- en jeugdzaken maar ook in administratieve zaken met bijzonder kwetsbare personen, zoals b.v. aanvragers van internationale bescherming. Videoconferentie is een bedreiging voor de rechten van verdediging. Een enquête uitgevoerd door de OVB in het kader van de jeugddelinquentie toont aan dat dit in de praktijk ook zo is.

De OVB vreest dat het gebrek aan voldoende personele en materiële middelen zal worden ingeroepen als argument dat de openbare veiligheid niet gegarandeerd kan worden bij overbrenging van de gedetineerden en dat een videoconferentie derhalve bevolen kan worden zonder toestemming van de partijen.

5.3 Onwerkzame hechtenis

De OVB pleit voor de afschaffing van de Wet van 13 maart 1973 betreffende de Onwerkzame Hechtenis. Deze wet voorziet in een aanspraak op een vergoeding als de voorlopige hechtenis, niettegenstaande een correcte toepassing, achteraf onnodig blijkt te zijn geweest. De voorwaarden voor de beoordeling van de vordering, in het bijzonder die van de “persoonlijke gedraging van de verdachte”, laten echter heel veel appreciatiemarge en bovendien is de vergoeding beperkt.

De OVB stelt voor om deze wet te vervangen door een automatische, forfaitaire vergoeding van 100€ per dag, verhoogd tot 150€ vanaf dag 15 en 200€ vanaf dag 365.

6 Digitalisering

Prioriteit moet gaan naar de databank vonnissen en arresten ter ontsluiting van de rechtspraak van de hoven en rechtbanken, met door de balie goedgekeurde zoekfuncties die artificiële intelligentie incorporeert.

De OVB herinnert eraan dat advocaten als actoren van Justitie een wezenlijke bijdrage leveren aan de procedurele werkzaamheden van justitie die uiteindelijk uitmonden in een vonnis of arrest. Om die reden is het van belang dat de advocatuur een beslissende stem heeft in de wijze waarop de

persoonsgegevens van advocaten en die van rechtzoekenden in alle databanken worden verwerkt, en zeker wanneer die tot doel hebben om artificiële intelligentie te ontwikkelen ter ondersteuning van magistraten. De OVB wenst daarom ook van meet af aan betrokken te worden bij de uitwerking van het aangekondigde wettelijk kader voor het gebruik van artificiële intelligentie door magistraten.

Daarnaast is de vorming van digitale, doorzoekbare strafdossiers onontbeerlijk. De afgelopen jaren is op dat punt veel vooruitgang geboekt, maar het doel moet nog steeds zijn dat ieder strafdossier, in iedere fase van de strafprocedure, digitaal raadpleegbaar en bewerkbaar is en derhalve volledig uit digitale stukken bestaat en niet uit gescande documenten.

7 Lopende procedures waarbij OVB partij is, gericht op aanpassing van wetgeving

De OVB treedt op als constructieve partner van de bevoegde overheden, waarbij zij steeds de belangen van advocaten en rechtzoekenden voor ogen houdt. Vanuit haar opdracht van belangenbehartiger voelt de OVB zich genooddaakt om juridische procedures aan te spannen als het overheidsoptreden in strijd is met die belangen.

Er zijn vier vandaag vier vernietigingsprocedures hangende bij het Grondwettelijk Hof omdat de wetgever volgens de OVB een inbreuk pleegt op de essentiële kenmerken van het beroep van advocaat, met name de onafhankelijkheid en het beroepsgeheim van de advocaat. De OVB roept de wetgever ook op om het recht op een eerlijk proces te bewaken.

Algemeen verzoekt de OVB de wetgever om werk te maken van reparatiewetgeving waardoor ook gerechtelijke procedures kunnen vermeden worden.

7.1 Vernietigingsberoep tegen de DAC6-omzettingsregelgeving

In de strijd tegen belastingontwijking legt de DAC6-regelgeving een meldingsplicht op aan advocaten. Die meldingsplicht staat echter op gespannen voet met hun beroepsgeheim. Sinds 2020 heeft het Grondwettelijk Hof diverse normen ter omzetting van de DAC6-richtlijn deels vernietigd wegens strijdigheid met dat beroepsgeheim. Ook het Europees Hof van Justitie meende om die reden dat de richtlijn deels ongeldig was.

Ondertussen heeft de Europese regelgever reparatieregelgeving aangenomen in de vorm van de DAC8-richtlijn.

De OVB dringt er bij de bevoegde regelgevers op aan om de advocatuur tijdig te betrekken bij de omzetting van de richtlijn, zodat het beroepsgeheim van meet af aan gerespecteerd wordt.

7.2 Vernietigingsberoep tegen cerebro-wet

De OVB vordert de vernietiging van de artikelen 8 en 9 van de wet van 16 oktober 2022 *tot oprichting van het Centraal Register voor de beslissingen van de rechterlijke orde en betreffende de bekendmaking van de vonnissen en tot wijziging van de assisenprocedure betreffende de wraking van de gezworenen* (BS 24 oktober 2022). Die wet richt een nieuwe databank op. Eenmaal operationeel, zal de databank alle vonnissen en arresten van de gewone hoven en rechtbanken quasi integraal ontsluiten voor de burger.

Toch botst deze wet met het recht op een eerlijk proces. In tegenstelling tot rechtzoekenden en hun advocaten hebben rechters en leden van het openbaar ministerie veel ruimere toegangsrechten. Op termijn zullen zij zoekmachines krijgen op basis van artificiële intelligentie (AI) die krachtiger zijn dan de zoekmachines voor het brede publiek. Deze ongelijkheid wordt verder vergroot door een verbod op massale downloads en verwerking van gegevens in de databank. Bulkdownloads zijn juist essentieel voor de ontwikkeling van innovatieve AI-toepassingen door de private sector, die een tegenwicht kunnen bieden tegen de krachtigere zoekmachines waar magistraten uiteindelijk over zullen beschikken.

Daarnaast verzet de OVB zich tegen de ondergeschikte rol van de advocatuur binnen het beheerscomité van de databank. Als belangrijke speler binnen Justitie moet de advocatuur een volwaardige stem hebben in hoe persoonsgegevens van advocaten en cliënten in de databank worden verwerkt, vooral wanneer deze gegevens worden gebruikt voor de ontwikkeling van AI-toepassingen ter ondersteuning van magistraten. Ondertussen zijn er nog tal van andere databanken bij wet opgericht, zoals het Centraal register van Strafdossiers en het Centraal register voor de dossiers van de rechtspleging. Het wettelijk kader van die databanken en hun doelstellingen zijn quasi identiek aan die van de databank van vonnissen en arresten. Bijgevolg delen ze ook dezelfde gebreken. Daarnaast is de advocatuur op geen enkele wijze meer betrokken bij het beheer van deze nieuwe databanken.

7.3 Vernietigingsberoep tegen klokkenluiderswetten

De OVB vordert de vernietiging van artikel 5, § 1, 3° van de wet van 28 november 2022 *betreffende de bescherming van melders van inbreuken op het Unie- of nationale recht vastgesteld binnen een juridische entiteit in de private sector* (BS 15 december 2022), en van artikel 4, §1, 2° van de wet van 8 december 2022 *betreffende de meldingskanalen en de bescherming van de melders van integriteitsschendingen in de federale overheidsinstanties en bij de geïntegreerde politie* (BS 23 december 2022).

Die bepalingen sluiten informatie die gedekt is door het beroepsgeheim van de advocaat uit van het toepassingsgebied van die wetten, zodat die informatie niet mag worden gemeld of openbaar gemaakt. Het beroepsgeheim van de advocaat wordt echter te restrictief omschreven in vergelijking met de ondertussen vaststaande rechtspraak van het Grondwettelijk Hof. Daarenboven laten die bepalingen toe dat een persoon die buiten de relatie tussen de advocaat en zijn cliënt staat informatie over inbreuken meldt of openbaar maakt, terwijl die informatie gedekt is door het beroepsgeheim.

7.4 Vernietigingsberoep tegen Boek XIX WER

De OVB vordert de vernietiging van de artikelen 4 en 5 van de wet van 4 mei 2023 *houdende de invoeging van boek XIX "schulden van de consument" in het Wetboek van economisch recht* (BS 23 mei 2023). Die wet voert onder meer artikelen XIX.7 § 1 WER, art. XIX.7 § 2 WER, art. XIX.12 WER in, die ook toepasselijk zijn op advocaten wanneer ze optreden als schuldvorderaar bij een minnelijke invordering van schulden. De bepalingen leggen de advocaat strafrechtelijk gesanctioneerde verplichtingen op die op gespannen voet staan met het strafrechtelijke legaliteitsbeginsel en het beroepsgeheim van de advocaat. Daarnaast laat art. XV.6/2 WER aan de ambtenaren van de FOD Economie toe om advocaten die optreden als schuldvorderaar namens een cliënt te controleren en administratief te sanctioneren. Deze algemene controle- en sanctiebevoegdheid van ambtenaren is strijdig met de in een democratische rechtstaat vereiste onafhankelijkheid van de advocaat en met diens beroepsgeheim.

8 Bijzondere aandachtspunten

8.1 Vertrouwelijkheid relatie advocaat - cliënt

Het recht dat een rechtzoekende heeft op vertrouwelijkheid in het contact met een advocaat moet worden gerespecteerd, zowel in de wetgeving als in de praktijk. In onze democratische rechtstaat dient de positie van de advocaat en zijn wettelijke geheimhoudingsplicht te worden beschermd, steeds in het belang van de rechtzoekende. De OVB stelt vast dat de wetgever steeds meer in de richting gaat van een opheffing, minstens een aantasting, van de vertrouwelijke relatie tussen advocaat en cliënt. Voor de OVB is het helder dat het beroepsgeheim van de advocaat de basis blijft en moet blijven in de relatie tot de rechtzoekende. De OVB roept de wetgever op om dit beginsel steeds voor ogen te houden, zodat verdere procedures voor het Grondwettelijk Hof over die materie vermeden zullen kunnen worden.

8.2 Harmonisatie bewijskracht uittreksels Rijksregister en gemeentelijke getuigschriften/attesten

De OVB roept op tot harmonisatie van het gebruik door advocaten van uittreksels uit het Rijksregister in het kader van gerechtelijke procedures en de verplichting voor de gemeentelijke administraties om op verzoek van advocaten getuigschriften af te leveren voor het gebruik in gerechtelijke procedures.

Vandaag geldt dat uittreksels uit het Rijksregister door advocaten verkregen via het DPA aangewend in gerechtelijke procedures dezelfde bewijswaarde genieten als attesten afgeleverd door gemeentelijke administraties in alle gevallen waarin de wet deze gelijkstelling voorziet. In de praktijk dienen gemeentelijke administraties nog steeds getuigschriften af te leveren aan advocaten voor het gebruik in gerechtelijke procedures in die gevallen waarin de wet niet voorziet in de mogelijkheid om een uittreksel uit het Rijksregister te gebruiken en de advocaten ingevolge de machtiging geen toegang hebben tot de relevante gegevens via het DPA.

De OVB pleit voor een dringende harmonisatie wat de bewijskracht van uittreksels uit het Rijksregister en gemeentelijke getuigschriften en attesten betreft. De harmonisatie wordt vandaag belemmerd door wettelijke bepalingen die geen gelijkstelling voorzien. Een harmonisatie draagt bij aan een efficiënte rechtsvoering en betekent een kostenbesparing voor gemeenten én advocaten.

8.3 Tegen inperking van het pleitmonopolie van de advocaat

Het pleitmonopolie van de advocaat is geen privilege dat aan de advocatuur wordt verleend maar vindt zijn verantwoording in de waarborgen van bekwaamheid en discipline die advocaten bieden. De OVB blijft het principe van het pleitmonopolie van de advocaat verdedigen. Enkel advocaten hebben de nodige kennis, de vereiste onafhankelijkheid en (afgedwongen) deontologische verplichtingen om de rechtzoekende naar behoren bij te staan. Elke afbreuk daaraan is niet in het voordeel, maar wel in het nadeel van de rechtzoekende en dus ook van de rechtsstaat.

8.4 Tuchtprocedure

De OVB is voorstander van een parlementaire goedkeuring en inwerkingtreding van de bepalingen in het wetsontwerp *houdende modernisering van het beroep van advocaat (55-3880)* die de tuchtprocedure voor advocaten moderniseert. De thans geldende bepalingen inzake tucht voor de

advocatuur dateren van 2006 en zijn, onder meer op juridisch-technische gronden, aan actualisering toe om de tuchtrechtspraak efficiënter en effectiever te maken.

De inhoud van dit ontwerp werd al uitvoerig besproken met alle betrokkenen en bekwaam advies van de Raad van State, zodat dit wetgevend initiatief geen verdere vertraging behoeft.

8.5 Geschillenoplossing en -beslechting langs alternatieve wegen

- / De OVB ondersteunt initiatieven rond alternatieve geschillenbeslechting en -oplossing door middel van verzoening, bemiddeling, arbitrage, bindende derdenbeslissing en collaboratieve onderhandelingen. In het bijzonder blijft de OVB ijveren voor de mogelijkheid tot wettelijke **homologatie van collaboratief onderhandelde akkoorden**, naar het voorbeeld van wat gangbaar is voor bemiddeling. De OVB verdedigt bij die alternatieve wegen van geschillenbeslechting en -oplossing de rol van de advocatuur die kan bogen op een bijzondere kennis van de materie en een sterke deontologie.
- / De OVB ijvert voor de herwaardering van de figuur van de **amiable compositeur**, die op verzoek van partijen een geschil mag beslechten naar billijkheid en rechtvaardigheid. Partijen kunnen overeenkomen om de **amiable compositeur** de bevoegdheid te geven om de zaak te beslissen in overeenstemming met de eigen opvattingen over billijkheid of rechtvaardigheid. Partijen sluiten een uitdrukkelijke overeenkomst om het geschil op deze manier te beslechten. De beslissing kan aangevochten worden als zij intrinsiek strijdig is met de openbare orde.
- / De overheid dient nog meer te investeren in de promotie en de werking van bemiddeling en andere alternatieve methodes om geschillen op te lossen. Die investering zal een gunstige invloed hebben op de gerechtelijke achterstand van vandaag.
- / De puntentoekenning in het kader van de juridische tweedelijnsbijstand is al te zeer op (klassieke) procedures gericht en moedigt de keuze voor een methode van alternatieve geschillenbeslechting/oplossing niet aan. Een toekenning van verhoogde punten in geval van alternative dispute resolution (ADR) zou ook in het kader van de juridische tweedelijnsbijstand alternatieve geschillenbeslechting kunnen aanmoedigen.

8.6 Toegang tot het recht in de Engelse taal

Gezien de centrale rol van ons land in de EU en de zeer grote aanwezigheid van anderstaligen, zeker in Brussel, maar ook op andere plaatsen, pleit de OVB in civiele zaken voor de oprichting van Engelstalige kamers in de hoven en rechtbanken, voor de partijen die vrijwillig voor de Engelstalige procedure kiezen. Daarmee zou ons land het voorbeeld van andere landen volgen (cf. the Netherlands Commercial Court – NCC) en, zeker in de ondernemingswereld, waar Engels de internationale communicatietaal geworden is, een rol van grote betekenis kunnen spelen.

De OVB wil er wel op wijzen dat de inrichting van dergelijke Engelstalige kamers in hoven en rechtbanken dan gepaard moet gaan met een evenredige uitbreiding van mensen en middelen binnen Justitie. De OVB hamert er tegelijkertijd op dat de creatie van deze kamers op generlei wijze een bijkomende oorzaak mag zijn van een nog grotere gerechtelijke achterstand.

8.7 Invoering van de *cautio iudicatum solvi* voor procedurekosten in grotere zaken

De OVB pleit ervoor om het mogelijk te maken, bij tussenbeslissing van de rechter, om een borgstelling op te leggen aan de eisende partij, teneinde veilig te stellen dat bij afloop van de zaak de kosten van de verwerende partij betaald zullen kunnen worden ingeval de eisende partij het proces zou verliezen. Nu moet de verwerende partij de kosten van haar verdediging opnemen, zonder dat zij zeker is dat de kosten waarop zij recht zou hebben als de rechterlijke beslissing in haar voordeel uitgesproken wordt, ook effectief betaald zullen worden. Dat is een regel die zou kunnen toegepast worden in zaken met een relatief hoog geldelijk belang, waar de rechtsplegingsvergoeding en eventuele andere kosten kunnen oplopen.

8.8 Verplichte bijstand door een advocaat

Om querulanten in te tomen, pleit de OVB ervoor dat partijen in grotere zaken verplicht zouden moeten worden om een advocaat onder de arm nemen teneinde te voorzien in de verdediging van hun belangen. Er wordt nu vastgesteld dat een aantal personen zonder advocaat naar de rechter stapen. In bepaalde gevallen verdedigen die personen stellingen die juridisch of feitelijk niet staande te houden zijn, of stellen zij vorderingen die foutief geformuleerd of excessief zijn. In het eigen belang van die personen, en in het belang van het goede functioneren van de hoven en rechtbanken zouden alle personen die partij zijn bij een rechtsgeding van een zeker belang, bijgestaan moeten worden door een advocaat.

Een verruimde toepassing van art 758 lid 2 Ger.W. zou daartoe kunnen bijdragen.

8.9 Invoering van eenzijdig kantonement

Teneinde onnodige procedures zoveel mogelijk te vermijden en partijen op weg te zetten naar een alternatieve oplossing van hun geschil, stelt de OVB voor om een eenzijdig kantonement in te voeren. Volgens die methode kan een verwerende partij ervoor kiezen om een deel van de vordering te consigneren, zonder enige nadelige erkenning. Als de eiser de zaak dan voortzet voor het hogere bedrag van de vordering, maar de veroordeling overschrijdt het geconsigneerde bedrag niet, dan wordt de eiser toch veroordeeld tot alle kosten van het geding, inclusief de volledige advocatenkost van de verweerder. Dit kan een efficiëntere geschillenbeslechting in de hand werken.

8.10 Benoeming magistraten

De OVB betreurt de niet-volledige invulling van de vacatures binnen de magistratuur. De OVB is daarbij van oordeel dat bij de benoeming van magistraten de voorkeur dient uit te gaan naar de benoeming tot magistraat van advocaten met minimum 20 jaar tableau-ervaring en met een onberispelijke staat van dienst. Dit kan zorgen voor grotere belangstelling vanwege advocaten voor een loopbaan in de magistratuur (of de beëindiging van die loopbaan door middel van een carrièreswitch).

8.11 Verlaging btw-tarief voor bepaalde juridische diensten

De financiële drempel om toegang te krijgen tot juridische diensten ligt voor veel mensen nog steeds te hoog. Daarom dringt de OVB aan ten volle gebruik te maken van de mogelijkheid die de Europese btw-

richtlijn biedt om een verlaagd btw-tarief in te voeren voor juridische diensten aan werknemers en werklozen in arbeidsrechtelijke geschillen, en voor juridische diensten in het kader van de rechtsbijstandsregeling.

